

Колєсніченко А.С.
асистент кафедри економічного аналізу та обліку
НТУ «Харківський політехнічний інститут»
м. Харків
E-mail: anastasihpi@gmail.com

ПРИНЦИПИ ТА КРИТЕРІЇ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

В сьогоденнішніх умовах господарювання облікова політика суб'єкта господарювання відіграє значущу роль в організації та систематизації інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-господарської діяльності

підприємства, впливаючи на якість та результативність процесу прийняття управлінських рішень. Оскільки податкова політика виступає підсистемою управління, облікова політика відіграє важливу роль і для цілей оподаткування. Тобто, теоретичні й методичні аспекти формування облікової політики, які ґрунтуються на принципах та визначають критерії їх аналізу.

Необхідним фактором побудови дієвої та адаптованої до динамічних умов управлінської системи облікової політики виступає базування не лише на принципах бухгалтерського обліку, але і на специфічних принципах облікової політики. Зокрема, П. Житний пропонує при формуванні облікової політики дотримуватись таких принципів: системності, комплексності, науковості та обґрунтованості, ефективності, планомірності та динамізму, профілактики, безперервності, селекції, сумісності особистих, регіональних і державних інтересів. Кіндрацька Л.М. у своїх дослідженнях виділяє такі принципи: ефективності, законності, достовірності, раціональності, відносної незмінюваності. За дослідженнями Петрук О.М., ключовими виступають принципи: ефективності, законності, адекватності, єдності, гласності. Рузмайкіна І.В. наголошує на значущості: системності, ефективності, актуальності, варіантності, стабільності при побудові облікової політики. Дослідження облікової політики П. Сук ґрунтуються на принципах: законності, адекватності, єдності.

Різні користувачі потребують різнопланову облікову інформацію, яка забезпечувала б їх запити відповідно до особливостей діяльності чи розглядалася б в ракурсі кола інтересів. При цьому максимальне задоволення потреб користувачів звітної інформації зумовлює формулювання завдань її розширення та структуризації.

Однак, необхідно зазначити, що є об'єктивні та суб'єктивні чинники, які протидіють з боку підприємств з питань надання такої інформації. Особлива увага приділяється такому аспекту, що ця протидія приводиться у рівновагу за умови, коли система звітних показників формується з дотриманням ряду критеріїв, які задовольняють полярні інтереси органів управління та інших

користувачів звітної інформації, з одного боку, так і економічних агентів, які забезпечують її, з іншого боку.

Ці розбіжності в інтересах щодо обсягу і змісту звітності, сутність яких виражається в мінімізації системи показників з точки зору суб'єкта господарювання і максимізації з боку користувачів, вимагає розробки обґрунтованих критеріїв її формування, що відповідало б єдиній ключовій цілі – забезпеченню інформацією за науково обґрунтованою базою.

Важливо зазначити, що на основі порівняння цих критеріїв з принципами ведення обліку та першочерговими засадами підготовки й виконання вимог до фінансової звітності, які наведені у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] і Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2], доцільно конкретизувати ці нормативно-правові документи, як це представлено в табл. 1.

Тобто, фокусування в обліковій політиці підприємства на вузькому колі показників, що необхідні для управління поточною діяльністю, є нераціональним. Доцільно здійснити відповідну роботу для накопичення таких облікових даних, роль яких зростатиме у перспективі.

На противагу цьому, слід звернути увагу на необхідність ґрунтування облікової політики суб'єкта господарювання на принципі послідовності, який визначений у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» як постійне, тобто – з року в рік, застосування підприємством обраної та зазначеної в наказі облікової політики.

Це обумовлено тим фактом, що система звітних показників, яка висвітлює результати діяльності підприємств у їх динаміці за тривалий період, формується, виходячи з єдиної методики їх обчислення. При цьому, висувається обов'язкова умова щодо дотримання однакових термінів подання звітності, безперервності у часі тощо. Водночас це не виключає можливостей коригування як методики визначення звітних показників, так і зміни підходів до вдосконалення облікового забезпечення їх формування.

Таблиця 1

Характеристика основних критеріїв облікової політики

Критерії	Ознаки критеріїв	Умови відповідності критеріям
Доречність	Істотність	Значимою та сутнісною є інформація, відсутність або неправильна оцінка якої може негативно вплинути на процес прийняття рішення користувачами звітності. Подання значимої інформації наведено в окремих статтях
	Своєчасність	Дотримання законодавчих строків подання звітності. Відповідність отриманого ефекту від використання інформації та витрат, понесених на ведення обліку і складання звітності. Можливість складання фінансового прогнозу за звітною інформацією.
Надійність	Достовірність	Повнота і адекватність первинного, поточного обліку і звітності. Подання у звітності вичерпної та істотної інформації. Застосування міжнародних стандартів звітності
	Змістовність	Пріоритет економічного змісту операцій над юридичною формою/встановленими нормативними актами, за умови їх узгодженості
	Об'єктивність/ Нейтральність	Забезпечення вільного обігу та неупередженості звітної інформації. Звітність має бути однаковою для всіх користувачів звітності
	Обачність	Пріоритет обліку збитків, затрат і зобов'язань. Оцінка активів за мінімальною вартістю, зобов'язань — за максимальною
	Перевірюваність	Незалежний аудит звітності. Публікація звітності
Порівняльність	Постійність	Послідовність і розкриття облікової політики Допустимість змін облікової політики для достовірного подання інформації і розрахунок результатів зміни. Динаміка співставних звітних показників (за два суміжних звітних періоди).
Зрозумілість	Доступність	Чіткість і ясність формулювань звітних статей, показників і пояснень. Високий рівень знань користувачів

Джерело: складено автором на основі [1-3]

Однак такі коригування мають бути враховані при вивченні й аналізі системи звітних показників.

Таким чином, диверсифікація підходів до визначення основних принципів формування облікової політики та комплекс особливостей і критеріїв, які обумовлюють уніфіковану систему оцінки ефективності

облікового процесу, вимагають впровадження зваженої, забезпеченої нормативно облікової політики, адаптованої завдань управління й досягнення пріоритетних цілей розвитку у перспективі.

Список використаної літератури

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 12.03.2019)
2. Загальні вимоги до фінансової звітності: НП(С)БО 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 11.02.2019)
3. Бутинець Ф.Ф., Малюга Н.М. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків. Стандарти і кореспонденція рахунків, звітність. Навч. пос. Житомир, ПП „Рута”, 2001. 542 с.